

Hodnotová orientace

versus sociální patologie
společnosti

Témata současné školy

- ◉ Agresivita dětí
- ◉ Projevy extremismu ve školách
 - ◉ Homofobie
 - ◉ Kázeňské problémy
 - ◉ Netolerance, předsudečnost
- ◉ Konzumní způsob života zasahujících do výchovy
 - ◉ Šikana
 - ◉ Závislosti
 - ◉

Současnost

- Určitá bezmoc pedagogů
- Neschopnost čelit realitě (?)
- Nedostatečná příprava pedagogů v rámci studia

*Uvědomění si vlastních hodnot,
reflexe měnící se společnosti*

Možná řešení

- Rozvinutí sociálně poradenského servisu ve škole
- Podpora neučitelských profesí na školách (školní psycholog, asistent pedagoga, speciální pedagog, sociální pedagog, ...)
Zpracovat v rámci vzdělávání pedagogů témata sociální práce, sociální patologie, multikulturní výchova, osobnostní rozvoj

Výchova k hodnotám

Význam hodnot
v práci sociálního pedagoga

Axiologie

/z řec. axiá – hodnota,
cennost/ - nauka o
hodnotách a hodnocení

Téma hodnot ve stručném historickém náhledu

(k samostudiu)

Antika

- Za vůbec první skutečný pokus o odpověď na otázku, co je hodnota bývají považovány dodnes nedoceněné Sokratovy teze, kdy zásadním smyslem lidského poznání je podle něj...
- ...snaha porozumět člověku, tedy najít životní orientaci. Výzvu „poznaj sebe sama“ nadřazuje úsilí „poznat kosmos“. Skrze „starost o duši“ nalezne podle něj člověk schopnost rozlišit dobro od zla, pravdu od nepravdy; naučí se rozumět mravním základům života.

Antika

- Na Sokratovy myšlenky navázal jeho žák Platón. Ten se domnívá, že je třeba odhalit nejen skutečnost v její podstatě, ale také dokonalost této podstaty. Skutečný svět je podle Platóna jen odrazem dokonalého světa, světa ideí.
 - Každá idea však nezaujímá v systému pravé skutečnosti stejné místo; některé stojí výš, jiné níže.
 - **Nejvýše vystupuje idea dobra jako symbol mravnosti.**

Antika...

- V antickém období se pak objevila ještě celá řada vynikajících filosofů, kteří věnovali lidským hodnotám svoji pozornost. Je to historická epocha, která v mnohých směrech nebyla nikdy překonána.
- Z díla jejích vynikajících osobností, ať už z oblasti filozofie či kultury čerpáme dodnes.
(př. *Plútarchos – nejvyšší hodnota je ctnost a vzdělání, o všechno ostatní můžeme přijít*)

Středověk

- Po období „rozmachu ducha“, kterým starověk byl, přichází doba středověku. Křesťanství pozměnilo antický světový názor, zaměnilo svobodu antické filozofické spekulace za obhajobu církevních dogmat. Jejich nezpochybnitelnost není přitom ani tak záležitostí rozumu, nýbrž víry člověka v Boha.
- **Vědomí křesťanských pravd překračuje hranice rozumových schopností člověka; tyto pravdy mu byly zjeveny.** Středověký člověk potřebuje k životu znát své místo v Bohem stvořeném světě, věří ve správnost norem, jež mu stanoví, co dělat může a co nesmí.
 - **Jeho víra je garancí životních jistot.**

Novověk

- V novověku je novým pojetím vzdělanosti, podle kterého nejdůležitější roli v lidském poznání musí sehrát věda.
 - Toto pojetí vzdělanosti tak vychází především z úcty k objektivním poznatkům a faktickým vědomostem. Zároveň je měřítkem při ustanovování všeobecně platného hodnotového systému.

Osvícenství

- Vzdělání je hlavní hodnotou, která je ceněna především v době osvícenství.
- Je prostředkem, který má zamezit zlu a sociální nespravedlnosti.
- Pomocí něj se mají otevřít člověku nové obzory a objevit cesta k takovým ideálům, jakými jsou rovnost mezi lidmi, spravedlnost pro všechny, občanská mravnost či svoboda.
- Pro mnohé osvícence je také nejvyšší hodnotou příroda.

Axiologie

- Neomezené možnosti vědy se staly předmětem kritiky filosofů již v 19. století. Impulsem se jí stala práce německého filosofa Immanuela Kanta, který uvažuje o tom, čím se řídí ve svém myšlení subjekt při poznávání obecných zákonů světa a jakou logikou se též subjekt řídí ve svém jednání.
- **Nejvyšší normou pro lidské myšlení i konání je podle Kanta mravní zákon, který má každý člověk v sobě.**
 - Kantovo dílo se stalo inspirací nového filosofického směru, vzniklého v 2. polovině 19. století, axiologie.
- **Tato filosofie zredukovala veškerá filosofická témata na téma jediné, téma hodnot.**

- V současnosti je axiologie pouze jedním z filosofických směrů.
- Téma hodnot se však od sedmdesátých let dvacátého století znovu dostalo do popředí.
- Tento znovu obnovený zájem o hodnoty byl důsledkem rychlých kulturních změn, které se v moderních společnostech udály a které způsobily bezradnost mnoha lidí v otázkách jejich životní orientace a smyslu života.
- Snahy o hodnotovou výchovu, které byly tehdy započaty, trvají dodnes.

Hodnoty

Hodnoty jsou nepostradatelné pro každou společnost (Dorotíková)

- vytvářejí společenské závazky mezi jedinci
- působí na individuální a kolektivní identitu
- vytvářejí jistoty ve vzájemném styku
- jsou důležitým spojovacím prostředkem mezi generacemi
- mohou omezovat silné a ochraňovat slabé

Klasifikace hodnot /podle prof. Kučerové/

- Přírodní hodnoty
- Civilizační hodnoty,
společná organizace
od rodiny po stát
- Sféra duševních hodnot

- **Hodnotami jsou všeobecně platné normy lidského chování**

/hodnotami nemohou být výlučně individuální hodnoty/

- **Hodnotami je to, o co usilujeme**
- **Hodnoty jsou zvláštní vlastnosti**
- **Podstata hodnot spočívá ve vztahu**

Pedagogická nauka o hodnotách 1900-1930

Touha po hodnotové výchově - reakce na krizi společnosti

- ❖ krize společnosti, éra prázdnoty a individualismu,
 - ❖ nejistota a bezradnost v ústředních otázkách, které se týkají hodnot, norem, smyslu života a cílů,
 - ❖ narůstají psychické problémy, sociální konflikty atd.
- ohrožena celá společnost

Příklady výchovy k hodnotám

USA Alvin Toffler „Future Shock“ 1970

- předráždění smyslu přespříliš vjemy a ducha přespříliš informacemi
- přetížení rozhodovacích schopností příliš mnoha možnostmi volby
- smrt trvalosti, krize identity
- školský program
- Rok 1965 – americký program hodnotové výchovy

Německo

výchova k hodnotám – rok 1975

- Rok 1978 – kongres o „odvaze vychovávat“
- Rok 1979 – 30 tezí k výchově a vzdělávací úloze školy
 - výchova musí zprostředkovat přesvědčení
 - výchova znamená zakládání vztahů
 - výchova nesmí jít z cesty k nejvyšším hodnotám
 - zvláštní význam se přikládá základním hodnotám a právům obsaženým ve výchově
 - souvislost práv a povinností
 - hodnoty úcty a důvěry
 - dosažení ctností
 - ochota sloužit a plnit povinnosti
 - láska k domovu a vlasti

-
- *Pedagog musí mít odvahu a sílu neúnavně předvádět mladým lidem to, co pokládá za smysl života*

Pluralitní
(mnohonázorová
)

společnos
t

Požadavek na
hodnotovou
výchovu
rozšířen
po celém světě

Spoluodpovědnost za předávání hodnot

- Rodina
- Škola /oblast pedagogiky volného času, sociální pedagogiky/
 - Stát

*/Osobnost pedagoga, osobní příklad
člověka/*

Hodnotová orientace mládeže

Když dospělí pochybují,...

Okruhy k zamyšlení....

- **Stav současné společnosti**
- **Problémy současného světa**
 - Jaké jsou hodnoty mladé generace?
- **Požadavky na rodiče, pedagogy, na školy, na komunitu, na společnost...**
- **Jak připravit mladé na vstup do světa dospělých?**
 - **Změny společenských podmínek vyvolávají možnosti změny hodnotové orientace**

Dva požadavky na

**výchova řízena
z vnějšku
*/klasické
předkládání
hodnot/***

**vytvořit šanci prožit
hodnotově
orientované
jednání, ve kterém
si nacvičí
zacházení s osobní
svobodou a
sociální
zodpovědnost
*/téma pro sociální
pedagogiku/***

V této době plné rozporů a kompromisů je velmi důležité hledání a poznávání dobra, aby člověk dokázal v té neskutečné nabídce „možností“ rozlišit pravé a pomíjivé hodnoty a zorientoval se v různých životních situacích.

Přes mnohé nepříznivé stránky současného světa stále existuje mnoho moudrých zdrojů a příkladů nekonečného lidství, z nichž lze čerpat inspiraci pro vlastní hodnotovou orientaci.

Téma hodnot – základní analýza - 2015

**Nejvýznamnější hodnoty – rodina (28),
zdraví (19), přátelé (10), děti, materiální
hodnoty (9),
seberealizace, vztahy (7), svoboda (5),
život, pravda, vzdělání/studium, příroda
(4),
Koníčky, manžel, respekt, já/sebeláska
(3)**

Ostatní

- Důvěra, řád, spokojenost, přítelkyně, pokora, legrace, radost, bezpečí, duševní vyrovnanost, identita, péče o druhé, tvořivost, intuice, čas, pomoc, zkušenost, člověk, smíření, morálka, lidskost, empatie, poctivost, upřímnost, přirozenost, tolerance, úcta, sebeobětování, psychohygienu, dobrota, lidskost, psychická a fyzická síla, slušnost...

-
- Přirozenost, víra v Boha, bezpečí, domov, vnitřní klid, řád, důvěra, přítelkyně, matka, čas, spokojenost, auto....

Obavy

- Černobílé vidění světa, zklamání, strach ze smrti, obava z budoucnosti, nenávist, omezenost, moc, bezmocnost, obavy ze ztráty, tma, obavy, aby dobře vychovali dítě, ztráta ze zaměstnání, nemoc, strach z vody, z výšek, velkých psů.....

Uvědomění si vlastních hodnot

- Nejvýznamnější hodnota – co je pro mě nejdůležitější (jedna jediná)
- Pět nejvýznamnějších vlastních hodnot
- Pět nejvýznamnějších lidských vlastností
- Pět největších hrozeb společnosti

Hodnoty – podzim 2010

- Rodina (30)
- Zdraví (30)
- Přátelé (17)
- Láska (15)
- Práce, profese (7)
- Vzdělání, moudrost, vědomosti, poznání (6)
- Bezpečí, spokojenost, někam patřit, pomáhat, víra, sounáležitost...

Vlastnosti

- Tolerance (17)
- Upřímnost (15)
- Spolehlivost (11)
- Empatie (9)
- Pravdomluvnost, čestnost, přátelskost, humor, vstřícnost, cílevědomost, spravedlivost, naslouchání, laskavost (od 6 po 3)

Obavy

- Ztráta nejbližších (21)
- Nemoc a bolest (13, 6)
- Zklamání a zrada (8)...obava, že zklamám (4)
- Smrt, bezmoc, nesvoboda, ztráta zaměstnání (7-3)
- Z finanční závislosti, nespravedlnosti, budoucnosti, války,

Hodnoty studentů

Podzimní semestr/2012

Vlastnosti

- Upřímnost (14)
- Tolerance (12)
- Spolehlivost (10)
- Pracovitost, pokora, poctivost (6)
 - Čestnost, empatie (5)
 - Obětavost, ochota (4)
- Odvaha, věrnost, ochota, obětavost, oddanost, smysl pro humor(3)

Hodnoty

- Rodina, děti (25)
 - Zdraví (24)
 - Přátelé (12)
 - Láska (10)
- Spokojenost, víra (7)
 - Svoboda (6)
- Pořádek v rodině, peníze, práce (4)

Obavy, hrozby

- Lhostejnost (20)
 - Násilí (16)
 - Choroby (8)
- Chudoba, moc a peníze, ztráta morálky, moc a peníze (6)

Hodnoty - 2013

- Hodnoty
- Rodina 13, zdraví 13, láska 11, přátelé 9, poznání a vzdělávání 6, peníze a materiální hodnoty 8
- Dále pak svoboda, život, seberealizace, kariéra 3
- Dále spravedlnost, historické dědictví, sebeúcta, překovávat překážky, čest, pravda, sny, vášeň, volný čas, radost, já, harmonie, tolerance, víra.....

Vlastnosti

- Upřímnost 8, čestnost a fair play 8, tolerance 4
- Dále moudrost, pracovitost, spravedlnost, laskavost, být tu pro někoho, otevřenost, skromnost, poctivost 3
- Dodržovat hodnoty, plnit sliby, být sám sebou, humor, důstojnost, optimismus, empatie, dochvilnost, spolehlivost, odvaha, laskavost, trpělivost, samostatnost, svědomitost, slušnost....

Obavy a hrozby

- Ztráta blízkých 12, vážná nemoc 10, strach ze samoty 8, sobectví a individualismus 4, smrt 4, neschopnost sebeobsluhy 3
- Dále ztráta zaměstnání, ztráta jako taková, neužitečnost, fanatismus, chudoba, osobní selhání, strach z noci, z výšek, strach zpomalit 2,
- Strach z morálního úpadku, krátkozrakost, strach ze změny, ze špatného rozhodnutí, osobní bankrot, náboženský fanatismus, z pronásledování kvůli víře, strach z budoucnosti, modernismu, negramotnosti, vyhoření, zklamání, neschopnost ovlivnit okolí, válka, chudoba, násilí, negativismus...